

Představa a představování

Představování (si) je duševní (subjektivní) intencionální akt, jehož jakoby vedlejším resp. nikoli hlavním cílem (zčásti produktem) je „představa“, kterou můžeme přirovnat k jakémusi rozvrženému, ale ještě nenamalovanému obrazu. Dlouho se (takřka tradičně) říkalo, že představa je „konkrétní“, zatímco pojem je „abstraktní“. To však vůbec nevystihuje podstatu věci: každá představa je ve skutečnosti také abstraktní, protože v ní nikdy není vše, dokonce ani vše podstatné, co vskutku náleží k nějaké představované skutečnosti. A do jisté míry lze říci, že třeba do představy pampelišky smetánky (obecné) nějak při představování zapojujeme i mnohé z toho, co nejen právě nyní nevidíme, ale co ani vidět nelze (např. kořeny), zatímco tam není třeba to, že stejná rostlina už má dva květy a připravuje si několik dalších – můžeme to pro své představování považovat za nedůležité, a to přinejmenším do té doby, dokud s tou představou nezačneme něco prakticky podnikat, např. nakreslit nějaký schematický obrázek nebo naopak věcný obrázek atd. Každá představa je tedy chudší než přímý vjem, ale také každý vjem ochuzuje trochu ono „vnímané“, tedy např. rostlinu v originále. Slovo „konkrétní“ se sem prostě vůbec nehodí, protože tu nejde o žádné „srůstání“; a navíc tu je vždy nějaká nepřesnost, neupřesněnost, nedodělanost, nedohotovost. Přesto má základní důležitost odlišovat akt představování od tohoto „vedlejšího“ produktu představování, jímž je představa (kterou zajisté nesmíme ztotožňovat ani zaměňovat za skutečnost, k níž se ve svém aktu představování za pomoci „představy“ jakožto jakéhosi nedodělaného, neupřesněného myšlenkového „obrázku“ vztahujeme a na kterou jsme přednostní a hlavně zaměřeni. Problém pouhého (prostého) představování spočívá právě v jeho nepřesnosti: naše „představa“ našeho vlastního psa, kterého máme už několik let, je totiž natolik nepřesná, že na výstavě psů téhož plemene, upadneme najednou do nejistoty a rozpaků, který z několika velmi podobně vypadajících psů je ten náš. (Obvykle to bývá spíš pes, který se k svému pánovi s jistotou hlásí, než naopak.) V takovém případě se spíše než o svou představu opíráme o nějaké vědomosti, např. o nějakém starším zranění, které si ověříme až hmatem, když najdeme jizvu. Tato vědomost (vědění, znalost) však už není součástí představy, ale je spíše dokladem toho, jak své představování a jeho představy musíme ještě ověřovat jinými způsoby než přímým vnímáním toho, co se nám právě ukazuje. Dalším krokem toho upřesňování je onen „revoluční“ přesun naší pozornosti od toho, co nám ukazují naše smysly, k tomu, co lze myšlenkově „vymezit“, tedy přesun k pojmovosti a k pojmům; tam ovšem nepochybně o „abstrahování“ můžeme mluvit, už proto, že vlastně abstrahujeme i od „jsoucnosti“ míněného (přinejmenším o jsoucnosti hic et nunc, ale někdy dokonce o jsoucnosti vůbec – čísla a číselné poměry, jakož i geometrické nebo stereometrické útvary apod. nemůžeme za skutečná jsoucná považovat – aspoň nikoli v běžném smyslu).

(Písek, 080323-3.)